

YENİ BİR KURUMSAL RAPORLAMA YAKLAŞIMI OLARAK ENTEGRE RAPORLAMA VE DÜNYADAKİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA*

INTEGRATED REPORTING AS A NEW CORPORATE REPORTING APPROACH AND A RESEARCH ON ITS SAMPLES OF PRACTISE IN THE WORLD

Uğur KAYA**
Davut AYGÜN***
Ömer YAZAN****

Öz:

Entegre raporlama, kurumsal raporlama anlayışının güncel yansımalarından birisidir. Bu raporlama türü her geçen süre yaygınlaşmakla birlikte üzerinde görüş birliğine varılmış bir entegre rapor formatına henüz ulaşılamamıştır. Ayrıca diğer kurumsal raporlamalarla ilişkisi, kapsayıcı ya da katkı sağlayıcı özellikleri tartışılmaktadır. Bu çalışma mevcut uluslararası entegre raporlama anlayışı hakkında bir fikir vermeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, 13 farklı ülke işletmelerinin yayınladıkları uluslararası entegre raporlar kapsam ve içerik bağlamında incelenmiş, farklılaşan veya ortak özellikleri tespit edilmiştir. Bu doğrultuda gelecek entegre raporlama uygulamaları için önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Entegre Raporlama, Değer Yaratma, Performans, Sürdürülebilirlik.

Abstract:

Integrated reporting is one of the current reflections of corporate reporting. This reporting type which's becoming widespread day by day, hasn't reached to an agreed integrated reporting format yet. Otherwise its relationship with other corporate reporting, inclusive and contributive characteristics are being discussed. This study aims to provide insight about sense of international integrated reporting. In the study, international integrated reports which have been published by different business that based from 13 countries have been analyzed, and its diversifying and common properties have been determined. Accordingly some suggestions have been presented for future integrated reporting practices.

Keywords: Integrated Reporting, Value Creation, Performance, Sustainability.

* Makale Gönderim Tarihi: 23.05.2016

Makale Kabul Tarihi: 16.06.2016

** Prof. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, ukaya105@yahoo.com.

*** Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, davut.aygun@erdogan.edu.tr.

**** Yrd. Doç. Dr., Aksaray Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, omer_yazan@hotmail.com.

GİRİŞ

İşletme-dış çevre ilişkileri bağlamında stratejiler ve iş modelleri yoluyla zaman içerisinde *nasıl değer yaratılabileceğinin* açıklanması, işletme yönetimleri açısından önemi artan bir konu olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte işletmelerde birimlerin, bir diğerini etkileyen veya ondan etkilenen ancak birbirinden farklı işlevlere sahip olmaları ve *sermaye öğelerinin* bu süreç ile olan etkileşimi, yöneticileri bütünsel bir değerlendirmeye yani entegre düşünceye yöneltmiştir. Bu doğrultuda geliştirilen entegre raporlama basit anlamıyla sadece bir raporlama değil, bütünsel bir yönetim anlayışının yansıması olarak sunulmaktadır (Druckman, 2014: 6-7).

Kurumsal raporlamada “*entegre sunum*”, 1970’li yıllardan sonra ortaya çıkan bir yaklaşımdır. Birleşik Krallık Muhasebe Standartları Yönlendirme Komitesi (UK Accounting Standards Steering Committee) tarafından 1975 yılında yayınlanan “*The Corporate Report*”, sadece paydaşların ve finans yöneticilerinin perspektifinden değil tüm rapor kullanıcılarının ihtiyaçlarını esas alan, entegre anlayışa sahip raporların hazırlanması gerektiğini belirtmiştir. 1990’lı yılların başından itibaren ise finansal ve finansal olmayan bilgilerin entegre bir biçimde sunumu konulu pek çok akademik çalışma (Mendelow, 1991; Mitchell vd., 1997; Gray vd., 1996; Gray vd., 1997) yapılmıştır (Owen, 2013: 342-343). Bu doğrultuda sırasıyla dengeli ölçüm kartları (balanced score cards), üçlü raporlama (triple bottom line) ve sürdürülebilirlik raporlaması çalışmalarının oluşturduğu iklimin entegre raporlama anlayışını açığa çıkardığı belirtilmektedir (Villiers vd., 2014:1044).

Entegre raporlamanın bugünkü yapısına yönelik çalışmaların 2007 yılında yayınlanan Sürdürülebilirlik için Muhasebe - Birleşik Raporlama Çerçevesi (Accounting for Sustainability-A4S- Connected Reporting Framework) ile başladığı kabul edilmektedir. 2009 yılında King III (King Code of Governance Principles for South Africa) adıyla yayınlanan rapor, işletmelerin strateji, risk, performans ve sürdürülebilirlik konularında bilgi veren entegre raporlama yapmalarını öngörmüştür (Solomon ve Maroun, 2012: 6). Takip eden süreçte Güney Afrika Johannesburg Menkul Kıymetler Borsası (Johannesburg Securities Exchange-JSE) 1 Mart 2010 tarihinden itibaren bünyesinde kayıtlı tüm şirketlerin entegre raporlama hazırlamalarını isteyen bir düzenleme yapmıştır. Böylelikle Güney Afrika borsaya koteli şirketlere entegre raporlamayı zorunlu kılan ilk ülke olmuştur (Aras ve Sarıoğlu, 2015: 41). Bu düzenlemede entegre raporlama için 2009 yılında geliştirilen King III raporu esas alınmıştır (KPMG, 2012: 9).

17 Aralık 2009 tarihinde toplanan Sürdürülebilirlik için Muhasebe (Accounting for Sustainability-A4S-) forumunda Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (International Accounting Standard Board-IASB-) gibi finansal muhasebe standartları oluşturan kuruluşlar ile Küresel Raporlama Girişimi (Global Reporting Initiative-GRI-) gibi sürdürülebilirlik standartlarını düzenleyen kuruluşların birlikte entegre raporlama modeli hazırlamaları ve bu raporlamaları bir standarda kavuşturmaları kararlaştırılmıştır. Bu amaçla 2010 yılında Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (The International Integrated Reporting Council-IIRC) oluşturulmuştur (Yanık ve Türker, 2012: 303). 2011 yılından itibaren bir uluslararası entegre raporlama

çerçevesi meydana getirmek amacıyla etkin faaliyetlerde bulunan IIRC, entegre raporlama anlayışının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla düzenleyici kurumlar, yatırımcılar, şirketler, standart belirleme otoriteleri, muhasebe uzmanları ve sivil toplum kuruluşları tarafından oluşturulmuş küresel bir koalisyon olarak kendini tanıtmaktadır (IIRC, 2013: 1). Türkçe dahil 11 farklı dilde yayınlanan Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi son haliyle 2013 yılında geliştirilmiştir. İlke bazlı hazırlanan bu çerçeve ile esneklik ve düzen sınırları arasında işletmelerin ihtiyacı karşılayabilen ve yeterli karşılaştırılabilirlik düzeyine sahip entegre raporlama yapmalarına katkı sağlamak hedeflenmiştir (IIRC, 2013: 7). Bu bağlamda kurumsal raporlama anlayışında güncel bir yaklaşım olan entegre raporlama, her geçen süre yaygınlaşmakla birlikte, mevcut durumda henüz bir standardizasyona yaklaşmamış, öncelikli kavramları ve konuları üzerinde tartışmaların sürdüğü bir raporlama türü olarak görülmektedir.

Nitekim bu çalışmada, yayınlanmış bazı uluslararası entegre raporlar içerik ve kapsam açısından değerlendirilmektedir. Bu yolla IIRC'nin entegre raporlarda bulunmasını öngördüğü kriterlerin mevcut raporlarda ne ölçüde karşılandığını belirlemek, benimsenen ortak anlayış ve farklılıklar ile diğer kurumsal raporlarla ilişkilerini ortaya koymak amaçlanmaktadır. Söz konusu değerlendirmenin ışığında bir entegre raporun nasıl hazırlanacağı ve sunulacağına yönelik önerilerde bulunmaktadır. Bu doğrultuda çalışmada ilk olarak entegre raporlamaya yönelik bazı tanımlamalara yer verilmiş ve raporlamanın amaçları ile temel kavramları değerlendirilmiş, daha sonra seçilmiş bazı uluslararası entegre raporların karşılaştırmalı olarak incelendiği araştırma kısmını takiben sonuç ve öneriler ile gelecek çalışmalara yönelik tavsiyelerle çalışma sonlandırılmıştır.

1. ENTEGRE RAPORLAMANNIN TANIMI, AMACI VE KAPSAMI

1.1. Entegre Raporlamanın Tanımı

Entegre raporlama ile ilgili birbirine yakın çeşitli tanımlamalar bulunmaktadır. Alanında öncül düzenlemelerden biri olan King III raporu, entegre raporlamayı "...işletmenin finansal ve sürdürülebilirlik performansı hakkında entegre bir sunum" şeklinde tanımlamıştır. Konuyla ilgili ilk basılı yayınlardan olan Eccles ve Krzus tarafından hazırlanan *One Report* (2010) isimli kitap entegre raporlamayı şu an benimsenen anlayışın ötesinde, "*finansal ve finansal olmayan (çevresel, sosyal ve yönetsel) bilgileri içeren, işletmenin kurumsal sosyal sorumluluk ya da sürdürülebilirlik raporlarında yer alan bilgilere yönelik açıklamaların tek bir rapor biçiminde yıllık olarak yayınlanmış hali*" olarak ele almıştır (GRI, 2012: 2). Entegre raporlama IIRC tarafından ise "...bir kuruluşun stratejisinin, kurumsal yönetiminin, performansının ve beklentilerinin kuruluşun dış çevresi bağlamında kısa, orta ve uzun vadede değer yaratmayı nasıl sağlayacağını kısa ve öz bir şekilde bildirilmesi" şeklinde tanımlanmaktadır (IIRC, 2013: 7).

IIRC tarafından yayınlanan Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi doğrultusunda bir entegre raporun, Tablo 1'de yer alan kılavuz ilkelerini esas alacak ve içerik öğelerini barındıracak biçimde hazırlanması beklenmektedir:

Tablo 1. Entegre Rapor Kılavuz İlkeleri ve İçerik Öğeleri

Kılavuz İlkeleri	İçerik Öğeleri
Stratejik odak ve geleceğe yönelim	Kurumsal genel görünüm ve dış çerçeve
Bilgiler arası bağlantı	Kurumsal yönetim
Paydaşlarla ilişkiler	İş modeli
Önemlilik	Riskler ve fırsatlar
Kısa ve öz olma	Strateji ve kaynak aktarımı
Güvenilirlik ve eksiksizlik	Performans
Tutarlılık ve karşılaştırılabilirlik	Genel görünüş
	Hazırlık ve sunum temeli
	Genel raporlama ilkeleri

Kaynak: IIRC 2013, 3.

Entegre raporlama, işletmelerin *değer yaratma kabiliyetlerinin ve sermaye öğelerinin nasıl etkilendiğinin* belirlenmesi biçiminde iki temel açıklama etrafında şekillenmektedir. Bu doğrultuda bir entegre raporda olması beklenen içerik öğelerinden *kurumsal yönetim* ile *riskler ve fırsatlar* kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma kabiliyetini nasıl etkilediğinin ortaya konulması amacıyla ele alınmaktadır. *Strateji ve kaynak aktarımı* ile buna bağlı olarak sunulan *performans* başlıklı içerik öğelerinin ise sermaye öğelerinin nasıl etkilendiğinin açıklanması amacıyla raporda yer alması istenmektedir (IIRC, 2013: 4-5).

1.2. Entegre Raporlamanın Amacı ve Kapsamı

Finansal sermaye sağlayıcıları, genellikle işletmelerin kısa dönemli finansal performanslarına odaklanmakta olup entegre raporlama ile bu bakış açısının işletmeyi daha iyi tanıtabilecek bir biçime dönüştürülmesi hedeflenmektedir (Cheng vd., 2014: 101). Bu doğrultuda entegre raporlamanın asıl amacı, işletmenin zaman içinde nasıl değer yarattığını ve yaratacağını finansal sermaye sağlayıcılarına açıklamak şeklinde ifade edilmektedir. Nitekim bu husus Küresel Raporlama Girişimi'nin yayınladığı Sürdürülebilirlik Raporlaması Rehberi G4'te "*Entegre raporlama ... bir kuruluşun mali sermaye sağlayıcılarına mevcut ve gelecekteki değer yaratma süreci için esas olan kilit faktörleri entegre bir şekilde sunmayı hedeflemektedir.*" şeklinde açıkça belirtilmektedir (GRI, 2014: 85). İşletmenin çalışanlarından müşterilerine, iş ortaklarından hükümete kadar geniş tabanlı diğer tüm paydaşlarıyla ise değer yaratma kabiliyetine olan etkileri sebebiyle ilgilenilmektedir (IIRC, 2013:7). Paydaşlarla etkili bir iletişim kurularak meşru istek ve ihtiyaçlarını doğru bir biçimde anlamak ve karşılamaya çalışmak, güven duygusunu geliştirmek, esnekliği artırmak, bu sayede şeffaflığı ve hesap verebilirliği güçlendirmek entegre raporlamanın diğer amaçları arasında gösterilmektedir (IIRC, 2013: 18). Entegre raporlamanın, işletme stratejilerinin daha iyi anlaşılabilmesi için bir raporlama çevresi oluşturarak performans yönetimine

katkı sağlamayı ve yatırımlar için gerekli sermayenin edinimini kolaylaştırmayı hedeflediği de öne sürülmektedir (Druckman, 2014: 7).

Entegre raporlama, işletmelerde *değer yaratma sürecini* –dış çevreden etkilenen-işletme faaliyetleri sonucunda sermaye öğelerinin dönüşümü bağlamında ele almaktadır. Buna göre –aşağıda tanımlanan- finansal sermayeden doğal sermayeye uzanan altı farklı sermaye ögesi, işletmenin faaliyette bulunma biçimini tanımlayan *iş modeli* doğrultusunda girdi olarak kullanılmaktadır. İşletme *stratejisi, riskler ve fırsatlar, kurumsal yönetim ve performans* iş modelini etkilemektedir. Faaliyetlerin sonucunda sermaye öğelerinde ölçülebilen değişiklikler ise yaratılan değere işaret etmektedir (IIRC, 2013: 13).

Entegre raporlamada ifade edilen *performans* kavramı finansal performans ek olarak sermaye öğeleri için gösterilen performans şeklinde ele alınmaktadır (IIRC, 2013: 28). Spesifik temel performans ölçütleri olan anahtar performans göstergeleri (Key Performance Indicators-KPI), performans kavramını finansal, pazar ve müşteri odaklı, sosyal, çevresel ve sürdürülebilirlik vb. açılardan ele almakta, entegre raporlarda nicel ve nitel bilgilerin birbiriyle bağlantılı sunumuna imkan tanımakta olduğundan işletmenin nasıl değer yarattığını ve sermaye öğelerinin nasıl etkilendiğini açıklamak için yararlanılan performans göstergeleri olabilmektedir (Ernst&Young, 2014: 16). Benzer biçimde çevresel, sosyal ve yönetsel (Environmental, Social, Governance-ESG) faktörler de finansal olmayan ölçümlere dayalı performans göstergeleri olduğundan (BİST, 2014: 22) entegre raporlarda kullanılabilir (Ernst&Young, 2014: 19). Bu görüşü destekler mahiyette Krzus (2012: 65), entegre raporlama yardımıyla işletmelerin ekonomik, çevresel ve sosyal performanslarının paydaşlar tarafından daha iyi değerlendirilebileceğini ve uzun vadeli değer yaratımlarının daha kolay ölçülebileceğini ifade etmektedir.

Entegre raporlama kurumsal sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik raporlarından farklı bir bakış açısıyla finansal ve finansal olmayan hususlara ilişkin performansı işletme stratejisi, risk ve fırsatlar bağlamında bir arada değerlendirebilmektedir (Eccles ve Saltzman, 2011: 58). Bununla birlikte bir entegre rapor, mevcut veya oluşturulacak değeri, sermaye öğelerini ve bu öğelerde gözlenecek değişimi *para ile ifade etme* amacı taşımamakta (IIRC, 2013: 8), gerekli görülen hallerde nicel ve parasal ifadelerin raporda yer alabileceği ifade edilmektedir (IIRC, 2013: 28, 32).

Öte yandan entegre raporlama, neo-liberal bakış açısını yansıtan, sürdürülebilirlik konusunu kapitalizmin argümanlarıyla ele alan, bu sebeple pozitif anlamda sosyal ve çevresel değişim üretmesi beklenemeyecek bir raporlama anlayışı olarak eleştirilmiştir (Thomson, 2015: 21). Bu doğrultuda entegre raporlamanın esasen ekonomik bir amaca hizmet ettiği, yatırımcıların işletme ile ilgili algılarını olumlu yönde etkileyerek bu işletmelerin piyasa değerini artırmayı amaçladığı öne sürülmektedir. Nitekim Baboukardos ve Rimmel (2016) Johannesburg Menkul Kıymetler Borsası'nda faaliyet gösteren şirketlerden elde edilen 954 adet gözlemi esas alan çalışmalarında entegre rapor yayınlamanın finansal raporların kullanılışlığını ve hisse senetlerinin piyasa değerini artırdığını tespit etmiştir.

2. ENTEGRE RAPORLAMANIN DİĞER KURUMSAL RAPORLAMALARLA İLİŞKİSİ

Entegre raporlamanın, finansal tablolar, kurumsal yönetim uyum raporları, kurumsal sosyal sorumluluk raporları, sürdürülebilirlik raporları vb. şeklindeki kurumsal raporlama biçimleri ile ilişkisi, entegre raporlamanın merkezinde yer alan *sermaye öğeleri* ve *değer yaratma* kavramları aracılığıyla açıklanabilir.

Entegre raporlamada önemle vurgulanan *sermaye öğeleri* kavramı ile bir faaliyet sürecinin başından sonuna değişiklik göstermesi beklenen ve bu değişiklikler aracılığıyla *yaratılan değer* ölçümüne imkân tanıyan çeşitli sermaye tanımlamaları yapılmaktadır. Buna göre işletmelerde sermaye kavramı altı farklı sermaye tanımlaması ile ele alınmaktadır. Bu tanımlamalar (IIRC, 2013:11-12);

- i. **Finansal sermaye:** Borçlanma, özsermaye, hibe vb. finansman yoluyla elde edilen fon havuzu,
- ii. **Üretilmiş sermaye:** Binalar, ekipmanlar, liman, otoyol, köprü, arıtma tesisi vb. biçiminde üretilmiş fiziksel nesnelere,
- iii. **Fikri Sermaye:** Patent, telif hakları, yazılımlar, haklar, lisanlar, protokoller vb. maddi olmayan varlıklar,
- iv. **İnsan Sermayesi:** İşletme bünyesindeki insanların yeterlilikleri, kabiliyetleri, deneyimleri ve motivasyonlarına ek olarak işletmenin kurumsal yönetim, risk yönetimi ve etik değerlerine uyum sağlayan, stratejisini anlayan ve uygulayabilen, liderlik, yönetme, işbirliği yapma vb. yeteneklere sahip insan varlığı,
- v. **Sosyal ve İlişkisel Sermaye:** Tüm paydaşlarla ve paydaş gruplarıyla bireysel ve toplumsal refahı artırmayı amaçlayan bilgileri paylaşma kabiliyeti,
- vi. **Doğal Sermaye:** İşletme faaliyetleriyle ilgili yenilenebilir (rüzgâr, jeotermal vb.) ve yenilenemez doğal kaynaklar (su, toprak, maden, orman vb.) ve süreçler (biyolojik çeşitlilik, ekosistem varlığı vb.) biçiminde ifade edilmektedir.

Bir entegre raporda yukarıdaki sermaye öğelerinin ve bu öğelerdeki değişimin yer alabilmesi için finansal tablolar, kurumsal yönetim, kurumsal sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik raporlarında yer alan bilgilere ihtiyaç duyulacağı açıktır.

Entegre raporlamanın diğer kurumsal raporlamalara göre kısa bir geçmişi olmasına rağmen 2020'li yıllarda finansal raporların hatta sürdürülebilirlik raporlarının da önüne geçecek düzeyde yaygınlaşması beklenmektedir (Karğın vd., 2013: 41).

Entegre raporlamanın, işletmelerde uzun vadeli değer oluşumuna odaklanıyor olması sadece finansal performans artışının değil, çevresel uygulamalar, toplum nezdindeki işletme itibarı, sahip olunan insan sermayesi vb. değerlendirmelerin de değer oluşumu için dikkate alınmasını gerekli kılmaktadır (Ernst&Young, 2014: 1). Buna göre entegre raporlamanın işletmelerin sosyal sorumluluk, sürdürülebilirlik ve kurumsal yönetim uygulamalarına ilişkin bilgileri kullanması beklenmektedir. Bununla birlikte entegre rapor, söz konusu kurumsal

raporların -özellikle finansal raporlar ve sürdürülebilirlik raporlarının- bir bileşimi veya bütünleştirilmiş hali yani *tek rapor/one report* olarak nitelendirilememekte olup daha farklı bir raporlama biçimini ifade etmektedir (Kaya, 2015: 118; Topçu ve Korkmaz, 2015: 4). Öyle ki GRI G4¹'te bu husus "...entegre raporlama geleneksel yıllık raporun bir özeti ya da yıllık bilançoların ve sürdürülebilirlik raporunun bir kombinasyonu olması niyetiyle hazırlanmamaktadır." şeklinde açıkça vurgulanmaktadır (GRI, 2014: 85). Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi paragraf 1.13'te entegre raporun diğer kurumsal raporların bir özeti olmaktan ziyade işletmede değer nasıl oluştuğunu göstermeyi amaçladığı şu cümlelerle ifade edilmektedir: "*Bir entegre raporun amacı diğer bildirimlerde (örneğin finansal durum tabloları, sürdürülebilirlik raporları, analizci görüşmeleri veya web sitesi bildirimleri) kullanılan bilgilerin bir özeti olmaktan çok, zaman içinde değer nasıl oluşturulduğu hakkındaki bilgiler arasında açık bir bağlantı kurmaktır*" (IIRC, 2013: 8). IIRC yönetim kurulu başkanı Mervyn King, entegre raporun finansal ve sürdürülebilirlik raporunu kaynak alan bir uygulama olduğunu belirtmekle birlikte söz konusu iki raporun doğrudan birleştirilmesi yoluyla hazırlanacak rapora entegre rapor değil ancak kombine rapor (combined report) adı verilebilmektedir (Gökmen, 2015:87).

Ek olarak bir entegre raporun mevcut kurumsal raporlar içinde en fazla sürdürülebilirlik raporu ile ilişkili olduğu, işletmenin değer yaratma yeteneğinin değerlendirilebilmesi için temel önem arz eden bilgilerin sürdürülebilirlik raporundan temin edilebileceği, böylece söz konusu raporun "...entegre raporlamanın özünde bulunan bir unsur olduğu..." belirtilmektedir (GRI, 2014: 85). Nitekim işletmelerin entegre raporlama uygulamalarına başlayabilmeleri için sürdürülebilirlik yönetimi ve performans değerlendirme konularında belirli bir deneyime sahip olmaları yani sürdürülebilirlik raporlaması geçmişleri olması gerekmektedir. Öyle ki 2008 yılında ilk entegre raporu yayınlayan Novo Nordisk'in 1999 yılından itibaren sürdürülebilirlik raporu yayınladığı bilinmektedir (Kolcuoğlu, 2014: 65).

Bir işletmenin entegre rapor yayınlaması halinde diğer kurumsal raporlara ihtiyaç duymayacağı, entegre raporun onların yerini alabilecek yeni tip bir raporlama olduğu yönündeki bir görüş Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi'nde yer alan ifadeler esas alındığında desteklenememektedir. Entegre raporun diğer kurumsal raporlarla benzer veya aynı yönlü bilgileri içerebileceği, aynı dönemde aynı temele dayalı olarak sunulabileceği Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi paragraf 4.48'de şu şekilde ifade edilmektedir: "...kuruluşun finansal durum raporlarında veya sürdürülebilirlik raporunda yayınlanan bilgilerle aynı konuyu kapsayabilir ya da bu bilgilere dayalı olarak, bunlarla aynı temelde ve aynı dönem için açıklanabilir" (IIRC, 2013: 30). Nitekim entegre raporun bağımsız bir rapor olabileceği gibi başka bir raporun parçası şeklinde ya da o raporla birlikte sunulabileceği belirtilmektedir (IIRC, 2013: 8).

Katma değer tablosu hazırlamak, entegre raporlamanın temel vurgusu olan değer yaratımının ifade edilmesi için işlevsel görülmektedir. İşletmelerde katma değer hangi faaliyetler sonucunda oluştuğu, katma değeri artıran veya azaltan unsurların neler oldu-

¹ GRI G4 (Sustainability Reporting Guide Version 4): GRI Sürdürülebilirlik Rehberi Versiyon 4

ğunun somut biçimde gösterildiği böyle bir tablo, ilgili dönemde gerçekleştirilen değer yaratımının nasıl gerçekleştiğinin anlaşılmasına yardımcı olabilecektir (Haller ve Staden, 2014:1205-1206).

Öte yandan entegre raporlama, finansal olmayan işletme bilgileri sunan sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik raporlarında da gözlenen bir denetim sorununu beraberinde getirmektedir. IIRC'nin standart bir format öngörmemesi, raporlardaki bilgilerin önemli bir kısmının rakamsallaştırılmamış bilgiler olması bu sorunun başlıca nedenleridir (Opri-sor, 2015: 93). Bir denetim firmasının finansal bilgilerin yanında finansal olmayan bilgiler hakkında da güvence verebilmesi için öncelikle işletme içinde bu bilgilerin oluşumuna yönelik ölçüm ve kontrol sistemlerinin yer alması beklenecektir. Buna ek olarak mevcut denetim uygulamaları entegre bir anlayışa sahip yeni düzenlemelere ihtiyaç duyacaktır (Kaya, 2015: 122-123).

Yukarıda kısaca açıklandığı üzere, entegre raporlamanın, yapısı, içeriği, kullandığı özel kavramları, diğer kurumsal raporlarla ilişkisi vb. hususlarda farklı algılamalar ve buna dayalı farklı uygulamalar barındırabilecek bir yapıda olduğu ifade edilebilmektedir.

3. DÜNYADAKİ ENTEGRE RAPORLAMA ÖRNEKLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi, her işletmenin benzer bir yapıda sunabileceği, standart bir entegre raporlama şablonu oluşturmamıştır. Nitekim söz konusu Konsey tarafından yayınlanan Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi bir entegre raporda bulunması gereken içerik öğelerini tanımlamış, değer yaratma, sermaye öğeleri, performans vb. kavramlara ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Ancak bu Çerçeve, entegre raporlamanın sınırlarını belirlemekle birlikte işletmeleri raporlama konusunda esnek bırakmıştır. Dolayısıyla mevcut durumda şekil ve içerik itibarıyla birbirinden farklı türde entegre raporlar yayınlanmaktadır. Örneğin Güney Afrika'da Johannesburg Menkul Kıymetler Borsası'nda faaliyet gösteren 10 adet işletmenin 2009-2011 yılları arasında yayınladıkları entegre raporların incelendiği bir çalışmada aynı sektörde faaliyet gösteren şirketlerin aynı isimle (yıllık entegre rapor) yayınladıkları raporlarda çevresel, sosyal ve etik/hesap verebilirlik/şeffaflık konulu açıklamaların birbirinden farklı biçimlerde sunulduğu ortaya konulmuştur (Solomon ve Maroun, 2012). 2010-2012 yılları arasında GRI veri tabanında yer alan ve *entegre* olduğu belirtilen 756 adet raporun incelendiği bir araştırmada raporların sadece üçte birinin sürdürülebilirlik bilgileri ile finansal verileri iç içe değerlendirebildiği görülmüştür. Raporların yarısının ise sürdürülebilirlik raporları ile finansal raporlar arasında hiçbir bağlantı kurmaksızın iki raporu tek bir kapak altında topladığı tespit edilmiştir (Gökmen, 2013: 40). Frankfurt Borsası'nda işlem gören Almanya'nın en büyük 30 şirketinin yer aldığı DAX 30 Endeksi bünyesindeki şirketlerce 2013 yılında yayınlanan entegre raporların içerik ve kapsam olarak incelendiği benzer bir çalışmada; 23 adet raporun (%77) finansal tablolar ve yönetim raporlarını da kapsayan yıllık raporların devamı olarak, 4 adet raporun (%13) finansal olmayan bilgileri de barındıran birleşik rapor formatında, sadece 3 adet raporun (%3) ise doğrudan entegre

rapor adıyla sunulduğu belirlenmiş, söz konusu raporların benzerlik ve farklılıkları tespit edilmiştir (PWC, 2014: 16-17).

Yayınlanan entegre raporların IIRC Çerçevesi ile ne ölçüde uyumlu olduğu, hedeflenen entegre raporlamaya ne ölçüde yaklaşıldığı, diğer kurumsal raporlarla benzeşen veya onlardan farklılaşan yönlerini değerlendirmek, entegre raporlama yapmayı hedefleyen işletmeler için yararlı bir bakış açısı oluşturabilecektir. Bu doğrultuda seçilmiş bazı uluslararası entegre raporların karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi amacıyla bir araştırma tasarlanmıştır. Söz konusu araştırma ve elde edilen bulgular ile bu bulguların yorumlanmasına yönelik bilgiler çalışmanın takip eden kısmında yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Araştırma, dünyanın farklı bölgelerinden, çoğu farklı pazarlarda faaliyet gösteren ve farklı yapılarla paydaşlara seslenen, farklı ülke işletmelerinin yayınladıkları entegre raporların karşılaştırmalı olarak incelenmesi yoluyla, entegre raporlama anlayışının nasıl algılandığının ve uygulandığının ortaya konulmasını amaçlamaktadır. Araştırma çerçevesinde kapsamlı bilgilerine ulaşılabilen son faaliyet yılı olan 2014 yılında yayınlanan ve “entegre rapor” ismini taşıyan kurumsal raporlar incelenmiştir. Her ülkeyi temsilen bir işletmenin seçilmesi yoluyla düzenli entegre raporlama yaptığı bilgisine ulaşılan 13 farklı ülkeden 13 farklı işletmenin yayınladığı entegre raporlar içerik ve kapsam bakımından analiz edilmiştir. Bu işletmeler, yayınlanan entegre raporların sayıca az olması sebebiyle sektörü, endüstrisi, özsermaye ya da aktif büyüklüğü, ortaklık yapısı vb. gibi salt kriterler esas alınarak kategorize edilememiştir. Söz konusu işletmelerin menşe ülkesi ifade edilirken merkezi yönetimin (headquarters) yerleşik olduğu ülke kastedilmiştir. Bununla birlikte iki işletme hariç (Finna-ir ve UniCredit) diğer tüm işletmeler üretim işletmeleridir.

3.2. Araştırmanın Yöntemi ve Bulguları

ABD, Almanya, Avustralya, Brezilya, Finlandiya, Güney Afrika, Hollanda, İspanya, İsveç, İtalya, Japonya, Mauritius ve Polonya merkezli faaliyet gösteren 13 adet işletmeye ait entegre raporlar; isimleri, sayfa sayıları, raporlamanın amacı, raporlamada esas alınan standartlar ve uluslararası düzenlemeler, rapor içerikleri, raporların IIRC Çerçevesi ve diğer düzenlemelerle ne ölçüde örtüştüğü, entegre raporların temel kavramlarından olup sunumu farklı algılanabilen değer yaratma ve performans kavramlarının nasıl raporlandığı ile finansal ve finansal olmayan bilgilerin raporlarda nasıl sunulduğu hususlarında karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgulara yönelik özet bir sunum Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Çeşitli Uluslararası İşletmelerin 2014 Yılında Yayınladıkları Entegre Raporların Karşılaştırmalı İçerik ve Kapsam Değerlendirmeleri

Sıra No.	İşletme (Merkez Ülke)	Raporun Tam Adı	Sayfa Sayısı	Raporun Amacı	Uyumlu Olduğu Standartlar*	Rapor içeriği	Rapor Hakkında Özet Değerlendirme
1.	Coca Cola (ABD)	Entegre Rapor	212	İşletmenin performansı ve sosyal sorumluluk uygulamaları hakkında çıkar gruplarına şeffaf bir görünüm sağlamak	IIRC AA1000 GRI 3 UNGC	*Stratejik Rapor *Kurumsal Yönetim Raporu *Finansal tablolar *Tamamlayıcı Bilgiler	Rapor IIRC içerik öğeleri ile örtüşen bilgiler içermektedir. Ek olarak sürdürülebilirlik için GRI G3esas alınmış, sosyal, çevresel, kurumsal sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik açıklamaları sayısal olarak sunulmuştur.
2.	Deutsche Bahn (Almanya)	Entegre Rapor	300	İşletme hakkında ayrıntılı bilgi sunmak ve stratejilerini ekonomik, sosyal ve çevresel anlamda açıklamak	GRI G3	*Çıkar gruplarına yönelik bilgiler *Grup Yönetimi Raporu *Finansal tablolar *Sürdürülebilirlik Hakkında Ek Bilgiler	Raporda IIRC'nin esas alındığına dair herhangi bir açıklama yoktur. Nitekim sunulan bilgiler IIRC içerik öğeleriyle de örtüşmemektedir. Rapor yıllık rapor + sürdürülebilirlik raporu sınırlarını fazla aşmamış görünmektedir.
3.	Gold Fields (Avustralya)	Entegre Yıllık Rapor	125	İşletme değeri hakkında yatırımcılar ve diğer çıkar gruplarına daha fazla bilgi edinme imkanı sunmak	IIRC GRI G4	*İşletme Hakkında Bilgiler *Liderlik ve Performans *Stratejik Analiz *Faaliyetleri Optimize Etme *Büyüme *Geleceği Koruma Sorumluluğu *Güvence	Raporun IIRC esas alınarak hazırlandığı belirtilmiştir. Ancak içerik öğeleri tam olarak karşılanmamaktadır. Ek olarak sürdürülebilirlik bilgileri için GRI G4 açıklamaları mevcuttur. Finansal durum açıklamaları kısa verilmiş, finansal tablolar raporda yer almamıştır. Rapor ayrıntılı bir sürdürülebilirlik raporu görünümündedir.
4.	Votorantim (Brezilya)	Özet Entegre Rapor	40	Yok	UNGC CSI	*İş Modeli *Yönetim Açıklamaları *Yılın Önemli Performans Göstergeleri *İşletmenin Kimliği (Biz Kimiz) *Pazarın Yapısı *İşletmenin Genel Görünümü *Gelecekteki Beklentiler	Raporun IIRC ile uyumlu olduğu ifade edilmemiştir. IIRC esaslarını da tam olarak karşılamamaktadır. Öyle ki, kurumsal yönetim açıklamaları, riskler ve fırsatlar, strateji ve kaynak aktarımı başlıklı IIRC içerik öğeleri ya yoktur ya da yetersiz açıklanmıştır.
5.	Finnair (Finlandiya)	Entegre Rapor	23	İş modeli, değer yaratma, hedefler, performans, büyüme, riskler ve fırsatlar hakkında bilgi veren maliyet ve zaman açısından etkin, geleceğe dönük ve ilgili raporlama yapma	IIRC GRI G3	*İşletmenin Tanıtımı *Entegre Raporlama Temelleri *Değer Yaratma *Paydaşlarla İlişkiler *Performans Göstergeleri *İşletme Yöneticileri ve Görev Dağılımları	Raporun IIRC ile uyumlu olduğu ifade edilmesine rağmen riskler-fırsatlar, stratejik hedefler, kurumsal yönetim içerik öğeleri hiç açıklanmazken genel görünüm ve dış çevre, iş modeli, performans öğeleri hakkında ise yetersiz bilgi sunmaktadır.
6.	AngloGold Ashanti (Güney Afrika)	Entegre Rapor	148	İşletmenin stratejik hedefleri ve vizyonu doğrultusunda finansal olan veya olmayan performans öğeleri hakkında çıkar gruplarına bilgi vermek	IIRC GRI G4 AA1000	*Giriş *İşletmenin Genel Durumu *Strateji *Liderlik *Performans görünümü * Hesap verebilirlik * Pay Sahipleri ve Kurumsal Bilgiler viii.	Rapor, IIRC içerik öğelerinin tümünü içermektedir. İşletme aynı zamanda Sürdürülebilirlik Raporu da yayınlamaktadır. Entegre raporun daha öncelikle yatırımcılar ve sermaye sağlayıcılar için hazırlandığını belirtmektedir. Finansal olmayan bilgiler için Sürdürülebilirlik Raporuna atıf yapmaktadır. Sosyal, çevresel ve toplumsal uygulamalar hakkında sayısal açıklamalar mevcuttur.

- * AAA1000 (Account Ability 1000 Assurance Standard): Hesap Verebilirlik Örgütü 1000 kodlu Güvence Standardı
 * GRI G3 (Sustainability Reporting Guide Version 3): GRI Sürdürülebilirlik Rehberi Versiyon 3/GRI G4: Versiyon 4
 * UNGC (United Nations Global Compact): Birleşmiş Milletler Küresel İktisat Sözleşmesi
 * CSI (Cement Sustainability Initiative): Çimento Sürdürülebilirlik Girişimi
 * ISO 26000 (Social Responsibility Standard): ISO Sosyal Sorumluluk Standardı

7.	Royal Bam Group (Hollanda)	Entegre Rapor	256	İşletmenin hedeflerini ne ölçüde gerçekleştirdiğini ve bunun toplum üzerindeki etkilerini değerlendirmek, kısa, orta ve uzun vadeli değer yaratmak yeteneğini ortaya koymak	IIRC GRI G4	* CEO'nun mesajı * Yatırımcı İlişkileri * Değer Yaratma * İşletme Performansı * Yönetişim * Finansal Tablolar * Diğer Bilgiler * Ekler	Raporda IIRC'nin tüm içerik öğeleri mevcuttur. Çevresel ve sosyal performansla ilgili sayısal açıklamalar mevcut.
8.	Grupo Nutresa (İspanya)	Entegre Rapor	261	İşletmenin sürdürülebilir büyümesi hakkında gerekli bilgileri çıkar gruplarına sunmak	IIRC GRI G4	* Giriş * Kurumsal Yönetim * Şirket Modeli * İşletme Performansı * Pazar Büyüklüğü ve Liderlik * Etkin İnovasyon * Sorumlu Çalışan ve Vatandaş * Beslenme ve Sağlıklı Yaşam * Sürdürülebilir Kaynak Kullanımı * Çevresel Sürdürülebilirlik * Finansal Tablolar	IIRC içerik öğeleri dar kapsamlı ele alınmıştır. Rapor daha ziyade GRI G4 kapsamında hazırlanmış bir sürdürülebilirlik raporunu andırmaktadır. Finansal sosyal ve çevresel uygulamalara yönelik sayısal açıklamalar mevcuttur.
9.	Lkab (İsveç)	Entegre Rapor	161	İşletmenin nasıl faaliyette bulunduğunu göstermek amacıyla finansal bilgilere entegre olarak sosyal ve çevresel anlamda finansal olmayan bilgileri içeren bir rapor hazırlamak	IIRC GRI G3	* Hakkımızda * Uygulama Açısından İşletme Stratejisi * Yönetişim ve Kontrol * Finansal Hesaplar * Ekler	IIRC ile uyumlu olduğu belirtilmesine karşın raporda yer alan unsurlar içerik öğeleriyle uyumlu değildir. Raporda entegre rapor=faaliyet raporu+sürdürülebilirlik raporu algısı yer almaktadır Finansal olmayan faaliyetlere ilişkin sayısal bilgiler sadece özet bir tabloda ve belirli başlıklar altında kısaca verilmiştir. Rapor IIRC'den ziyade GRI G4 Sürdürülebilirlik Raporu (tam karşılamamasına rağmen) daha yakındır.
10.	Unicredit (İtalya)	Entegre Rapor	49	Grubun finansal ve sürdürülebilirlik performansını, iş modelini, kurumsal yönetim, risk yönetimi, uygunluk, rekabetçi çevre, strateji ve sermaye yapısı hakkında bilgi vermek	IIRC GRI G4	* Giriş * Amaç ve İşletme Kimliği * İşletme Çevresi * Değer Yaratma * GRI ve Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi (UN Global Compact) İndeksleri * Dış Denetçi Raporları	Rapor IIRC ile uyumludur. Çevresel uygulamalar hem açıklama hem de sayısal boyutuyla değerlendirilmiştir. Finansal tablolar ayrı ayrı sunulmamış, özet finansal bilgilere yer verilmiştir.

11.	Mitsubishi (Japonya)	Entegre Rapor	120	Sürdürülebilir ekonomik, sosyal ve çevresel değer yoluyla sürdürülebilir şirket değeri oluşturmak için geliştirilen stratejilerin ve eylemlerin finansal olan ve olmayan bilgiler sayesinde anlaşılmasını sağlamak	IIRC GRI G3 ISO 26000	* Öncelikli Mesaj * Finansal ve Yatırım Stratejileri * Grup/İşletme Grupları İnsan Kaynakları ve Bölgesel Öncelikler * Kurumsal Yönetim * Sürdürülebilirlik	Rapor IIRC'ye olduğu kadar GRI G3'e de yakınsayan, değer yaratma ve sürdürülebilirlik vurgusunu yoğun yapan bir rapordur. Sosyal ve çevresel uygulamalar sayısal verilmiştir. Kurumsal sosyal sorumluluk vurgusu mevcuttur.
12.	Rockcastle (Mauritius)	Entegre Rapor	88	İşletmenin iş modeli, performansı, yönetim yapısı, Stratejisi, riskleri ve fırsatları hakkında çıkar gruplarına bir görüş kazandırma	IIRC	*Yönetim Kurulu Başkanının Açıklaması *Yönetim Kurulu *Çıkar gruplarının profili *Entegre Raporlamanın Amacı *İş Modeli ve Strateji *Yönetim Raporları *Ücretlendirme *Pay /Hisse performansı *Anahtar risk faktörleri ve risk yönetimi *Sürdürülebilirlik Raporu *Pay sahipleri analizi *Kurumsal Yönetim Anlayışı *Yıllık Finansal tablolar üzerinde yönetici sorumluluğu *Bağımsız Denetim Raporu *Konsolide finansal Tablolar ve Dipnotları * Şirket hakkında bilgiler * Şirket günlüğü *Pay sahipleri için yıllık genel toplantı çağrısı * Bilgi Formu	Rapor IIRC başlıklarının tamamını kapsar şekilde hazırlanmış ek olarak sürdürülebilirlik raporu ve finansal tablolar vb. sunulmuştur. Bununla birlikte IIRC'de sıklıkla vurgu yapılan "değer yaratma" unsuruna yer verilmemiştir Sürdürülebilirlik Raporu GRI G3-G4 uyarınca düzenlenmemiştir *Rapor, diğer entegre raporlara en fazla konu başlığına sahip rapor olmasında rağmen entegre raporlama kapsamında daha yüzeysel bilgiler içermektedir
13.	Kghm PolskaMiedz (Polonya)	Entegre Rapor	158	Çıkar gruplarının beklentisini karşılayacak, işletmenin sürdürülebilir kalkınma çalışmaları hakkında bilgiler sunan bir rapor hazırlamak	IIRC GRI G4	*Giriş * İşletme hakkında * 2014'te KGHM * Strateji ve Bakış Açısı * Kurumsal Yönetim * Risk Yönetimi * Rapor Hakkında *Finansal Tablolar	Rapor IIRC başlıklarını barındırmaktadır. Performans yalnızca finansal anlamda tanımlanmış, "Değer yaratma" kavramı sosyal ve çevresel değer olarak sadece ismen ve kısaca yer almış, işletmenin kurumsal sosyal sorumluluk uygulamaları hakkında ayrıntılı bilgi verilmemiştir *Diğer bazı entegre raporlara göre daha kısıtlı bilgi sunmaktadır

3.3. Araştırmadan Elde Edilen Bulguların Yorumlanması

Araştırma bünyesinde karşılaştırmalı olarak incelenen uluslararası entegre raporlardan elde edilen bulgular genel hatlarıyla aşağıda yorumlanmıştır:

- Raporlar “*entegre rapor*” veya “*entegre yıllık rapor*” adlarıyla yayınlanmaktadır.
- Raporların büyük bir kısmı yıllık faaliyet raporları gibi hacimli (yaklaşık 300 sayfaya uzunluğunda raporlar mevcuttur) hazırlanmıştır. Söz konusu durum IIRC Çerçevesi’nde yer alan kılavuz ilkelerinden “*kısa ve öz olma*” ilkesiyle uyumlanmamaktadır. Ancak ilgili Çerçeve’de paragraf 1.15’de “*Bir entegre rapor bağımsız bir rapor olabilir veya başka bir raporun ya da bildirim ayrıştırılabilir, öne çıkan ve erişilebilir bir parçası olabilir. Örneğin kuruluşun finansal durum raporlarını da içeren bir raporun önüne eklenebilir.*” ifadesi yer aldığından, sürdürülebilirlik raporu ve finansal durum açıklamalarının varlığı sebebiyle hacmin artmış olması kabul edilebilir.
- Raporların hemen hepsinde hedef alınan kitle sadece finansal sermaye sağlayıcıları/yatırımcılar değil tüm paydaşlardır. Raporların hazırlanma amaçlarının ortak noktasının da paydaşların işletme hakkındaki algısını olumlu anlamda etkilemek ve bu gruplara finansal tablolarda doğrudan göremeyecekleri işletme faaliyetleri hakkında ayrıntılı bilgi sunmak olduğu anlaşılmaktadır.
- Raporlarda belirtilen *entegre rapor hazırlama amaçları* değerlendirildiğinde paydaşlara işletmenin stratejisi, iş modeli, değer yaratma kabiliyeti, performansı, riskler ve fırsatları, kurumsal yönetim, sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik faaliyetleri hakkında finansal ya da finansal olmayan bilgilerin sunumu şeklinde ifadelerin yer aldığı görülmektedir.
- IIRC Çerçevesi ve GRI G4 entegre rapor hazırlamada genellikle bir arada kullanılmaktadır. Raporların büyük bölümünün GRI G4’le de uyumlu hazırlandığı ifade edilmektedir. Hemen her entegre rapor sürdürülebilirlik raporlarını da kapsar biçimde hazırlanmış ve GRI G4 endeksi raporlarda yer almıştır.
- Raporların önemli bir kısmı finansal raporlar (ya da özet finansal durum açıklamaları) + sürdürülebilirlik raporları şeklinde hazırlanmıştır. Bazı raporlar IIRC Çerçevesi ile uyumlu olduklarını belirtmelerine karşın GRI G4’e çok daha yakın formatta hazırlanmıştır.
- Raporların önemli bir kısmında kurumsal sosyal sorumluluk vurgusu yapılmamış ya da bu konuda kısıtlı bilgilerin sunulduğu görülmüştür.
- Finansal olmayan bilgilere yönelik sayısal açıklamalar entegre raporların önemli bir kısmında yer almaktadır.
- Raporlarda *değer yaratma* kavramı üzerinde ortak bir anlayış mevcut değildir. IIRC Çerçevesi’nin esas vurgusu olan bu kavram konusunda bazı raporlar müşteri memnuniyeti, inovatif uygulamalar vb. yoluyla yalnız ekonomik değer yaratımından söz etmektedir. Bazı raporlarda çevresel değer yaratma (çevre dostu ürünler, düşük karbon salınımı, enerji tasarrufu ve yenilenebilir enerji kullanımı, doğal kaynakların

korunması, çevrenin yeniden düzenlenmesi vb.) ve *sosyal değer yaratma* (eğitim, sağlık, spor, kültür, altyapı desteği, istihdam olanakları, depremden korunma eğitimi vb). uygulamaları yer almaktadır. Bazı raporlarda ise *sürdürülebilir şirket değeri yaratılmasından* bahsedilmektedir. Örneğin Mitsubishi bu değer yaratma sürecini; *Sürdürülebilir Ekonomik Değer* (şirket gelirleri ve finansal değerinin artışının sürekli kılınması), *Sürdürülebilir Sosyal Değer* (sorumlu kurumsal vatandaşlık anlayışı) ve *Sürdürülebilir Çevresel Değer* (en önemli paydaşımız gezegenimiz anlayışı) şeklinde üç aşamada ele almaktadır.

- Raporlarda “*performans*” kavramı üzerinde de ortak bir anlayış mevcut değildir. Bazı raporlarda bu kavram sadece finansal performans olarak algılanırken bazı raporlarda sosyal sorumluluk ve sürdürülebilirlik performansı olarak da değerlendirilmiştir. Finansal olmayan bilgilerin sayısallaştırılması için *ESG (Çevresel, Sosyal, Yönetimsel)* faktörlerinin kullanıldığı da görülmektedir. Örneğin ESG için çevresel gösterge olarak CO₂ emisyonları *sosyal gösterge* olarak işçi sayısı, dağılımı ve dönüşümü, *yönetimsel gösterge* olarak yönetim kurulu üye sayısı ve bağımsız üye sayısı gibi ölçütler bazı raporlarda yer almıştır.
- Entegre raporlarda en dikkat çekici hususlardan biri de tekrar sıklığıdır. Örneğin bazı raporlarda yönetim anlayışı ve yönetim yapısı, hedefler, performans, sürdürülebilirlik uygulamaları gibi konular gerek konu başlığı gerekse içerik bağlamında benzer ifadelerle tekrar edilmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

IIRC'nin, genel sınırlarını belirlediği entegre raporlama konusunda standart bir format geliştirilmemesi, en iyi entegre rapor biçimini işletmelerin kendilerinin uygulayarak tespit etmelerinin beklenmesi ilke bazlı yaklaşımın doğal bir sonucudur. Bu yaklaşımın uzun vadeli değer yaratılmasına ve değişime odaklanan entegre raporlama gibi bir kurumsal raporlama türü için uygun olduğu şüphesizdir. Ancak söz konusu yaklaşım entegre raporların karşılaştırılabilirliğini ve denetimini zorlaştırmaktadır.

Çalışma kapsamında incelenen uluslararası entegre raporlarda değer, performans, sermaye öğeleri ve bu öğelerde oluşan etkiler gibi kavramsal değerlendirmelerin algılanmasında ciddi farklılıklar oluşabildiği tespit edilmiştir. Ayrıca entegre raporun diğer kurumsal raporları kapsayıcı şekilde mi yoksa onlara ek bir biçimde mi sunulması gerektiği konusunda da birbirinden farklı uygulamalar mevcuttur. Bununla birlikte entegre raporların önemli bir kısmı, IIRC Çerçevesi'nin içerik öğelerine yönelik bilgiler ve diğer niteliksel özellikleriyle birlikte finansal raporlar ya da özet finansal durum açıklamalarının ve sürdürülebilirlik raporlarının aynı raporda sunulması şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Entegre raporun hangi şekilde sunulacağı büyük önem arz etmektedir. Borsa İstanbul (BİST) örneğinde görüleceği üzere sürdürülebilirlik raporlaması noktasında dahi pek çok işletmenin çekimsiz tutum sergiledikleri (BİST Sürdürülebilirlik Endeksi kapsamında

Kasım 2015-Ekim 2016 döneminde yalnız 29 şirket işlem görmektedir) bilinmektedir. Entegre raporun kurumsal yönetim uyum raporları, kurumsal sosyal sorumluluk raporları, sürdürülebilirlik raporları gibi kurumsal raporların yer aldığı bir raporlama evreninde standart bir format olmasa da en azından konunun ne olacağı belirlenmelidir. Türkiye için sürdürülebilirlik raporlaması örneği göstermektedir ki, entegre raporlar diğer kurumsal raporlara yeni bir eklenti şeklinde gerçekleştiğinde ciddi bir karşılık bulmakta zorlanabilecektir.

Bu doğrultuda Türkiye’de hazırlanacak bir entegre rapor, işletmenin vizyonu, stratejileri ve hedefleri, riskler ve fırsatların tanımı, sahip olduğu sermaye öğeleri (yalnız finansal sermaye değil entelektüel sermaye, sosyal sermaye vd.) kurumsal yönetim (yönetim kurulu yapısı, ücretlendirme politikası vb.), sürdürülebilir değer yaratma (ekonomik, sosyal ve çevresel değer yaratma çalışmaları vb.) faaliyetleri, finansal (özet finansal tablo çıktıları), sosyal ve çevresel performans bilgilerine (KPI ve ESG göstergeleri yardımıyla) yer vermelidir. Finansal olmayan faaliyetlerin mümkün olduğunca sayısal boyutuyla sunumu sağlanmalıdır. Rapor paydaşların gözüyle kısa ve anlaşılır, doğru, güvenilir ve karşılaştırılabilir nitelikte sunulmalıdır. Böylece işletmeler yayınlayacakları kapsamlı entegre raporlar sayesinde kurumsal yönetim uyum raporu, kurumsal sosyal sorumluluk raporu, sürdürülebilirlik raporu vb. bilgilerini de barındıran, daha işlevsel bir rapor hazırlamış ve sunmuş olabilecektir.

Bu çalışmada kısıtlı sayıda uluslararası entegre rapor incelenmiştir. Bu kısıtın en önemli nedeni entegre raporlama uygulamalarının henüz çok yeni olması ve ulaşılabilen rapor sayısının azlığıdır. Benzer konuda inceleme yapacak gelecek çalışmaların gerek ülke gerekse işletme sayısını artırmaları, aynı işletmeye ait entegre raporları birden fazla yılı kapsayacak şekilde incelemeleri daha tutarlı karşılaştırma sonuçlarına ulaşılmasını sağlayabilecektir.

KAYNAKÇA

- Aras, G. & Sarioğlu, G. U. (2015). Kurumsal Raporlamada Yeni Dönem: Entegre Raporlama, *TÜSİAD Yayın No.T/2015*, 10-567.
- Baboukardos, D. & Rimmel, G. (2016). Value Relevance of Accounting Information under an Integrated Reporting Approach: A Research Note, *Journal of Accounting and Public Policy*, doi:10.1016/j.jaccpubpol.2016.04.004
- Borsa İstanbul (BİST). (2014). Şirketler İçin Sürdürülebilirlik Rehberi, <http://www.borsaistanbul.com/data/kilavuzlar/surdurulebilirlik-rehberi.pdf> (Erişim Tarihi: 24.11.2015).
- Cheng, M. vd. (2014). The International Integrated Reporting Framework: Key Issues and Future Research Opportunities, *Journal of International Financial Management & Accounting*, 25 (1), 90-119.
- Druckman, P. (2014). Integrated Reporting: a New Governance Tool, *The Corporate Board*, May/ Jun 2014.
- Eccles, R.G. & Saltzman, D. (2011). Achieving Sustainability through Integrated Reporting, *Stanford Social Innovation Review*, Summer 59, 56-61.
- Ernst&Young (EY). (2014). *Integrated Reporting, Elevating Value*, [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-Integrated-reporting/\\$FILE/EY-Integrated-reporting.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-Integrated-reporting/$FILE/EY-Integrated-reporting.pdf) (Erişim Tarihi: 24.11.2015).
- Global Reporting Initiative (GRI). (2012). *Integrated Reporting October to December 2011 Monthly Report*, <https://www.globalreporting.org/SiteCollectionDocuments/Integrated-reporting-monthly-report-October-to-December-2011.pdf> (Erişim Tarihi: 07.01.2016).
- Global Reporting Initiative (GRI). (2014). *G4 Sürdürülebilirlik Raporlaması Kılavuzları-Raporlama İlkeleri ve Standart Bildirimler*, <https://www.globalreporting.org/resource/library/Turkish-G4-Part-One.pdf> (Erişim Tarihi 05.02.2016).
- Gökmen, E.Ö. (2013). GRI Global Reporting Initiative 2013 Sürdürülebilirlik ve Raporlama Konferansı, *Kurumsal Yönetim*, 20, 38-41.
- Gökmen, E.Ö. (2015). Entegre Raporlamaya Hazır mıyız?, *EKOİQ*, 48, 86-87.
- Haller, A. & Staden, C. (2014). The Value Added Statement-An Appropriate Instrument for Integrated Reporting, *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 27 (7), 1190-1216.
- International Integrated Reporting Council (IIRC). (2013). *Uluslararası <ER> Çerçevesi*, <http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2015/03/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-Turkish.pdf> (Erişim Tarihi: 05.01.2016).
- Karğın, S. vd. (2013). Entegre Raporlama: Yeni Bir Raporlama Perspektifi, *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 6 (1), 27-46.
- Kaya, H.P. (2015). Entegre Raporlama Sisteminin Ortaya Çıkış Sebepleri ve Şirketlere Sağlayacağı Faydalar, *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*, 15 (45), 113-130.
- Kolcuoğlu, E. (2014). G4, Sürdürülebilirlik Raporlamasında Devrim Yaratıyor, *EKOİQ*, 46, 64-66.

- KPMG. (2012). *Integrated Reporting, Performance Insight Through Better Business Reporting*, Issue 2, <https://www.kpmg.com/Global/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documents/road-to-integrated-reporting.pdf> (Erişim Tarihi: 16.12.2015).
- Krzus, M. P. (2012). Entegre Raporlama: Şimdi Değilse Ne zaman?, *Kurumsal Yönetim*, 16, 64-67.
- Oprisor, T. (2015). Auditing Integrated Reports: Are There Solutions to This Puzzle?, *Procedia Economics and Finance*, 25, 87-95.
- Owen, G. (2013). Integrated Reporting: A Review of Developments and Their Implications for the Accounting Curriculum, *Accounting Education: An International Journal*, 22 (4), 340-356.
- PricewaterhouseCoopers (PWC). (2014). *Integrated Reporting in Germany-The DAX 30 Benchmark Survey 2014*, https://www.pwc.de/de/rechnungslegung/assets/pwc-studie_integrated-reporting-bei-den-dax-30-unternehmen-langsam-aber-sicher-kommt-der-integrierte-bericht.pdf (Erişim Tarihi: 15.03.2016).
- Solomon, J. & Maroun, W. (2012). Integrated Reporting: The Influence of King III on Social, Ethical and Environmental Reporting, *The Association of Chartered Certified Accountants (ACCA)*, <http://www.accaglobal.com/content/dam/acca/global/PDF-technical/integrated-reporting/tech-tp-iirsa.pdf> (Erişim Tarihi: 10.12.2015).
- Thomson, I. (2015). But Does Sustainability Need Capitalism or An Integrated Report? A Commentary on 'The International Integrated Reporting Council: A Story Of Failure' by Flower, J., *Critical Perspectives on Accounting*, 27, 18-22.
- Topçu, M. K. & Korkmaz, G. (2015). Entegre Raporlama: Kavramsal Bir İnceleme, *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30 (1), 1-22.
- Villiers, C. vd. (2014). Integrated Reporting: Insights, Gaps, and an Agenda for Future Research, *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 27 (7), 1042-1067.
- Yanık, S. & Türker, İ. (2012). Sürdürülebilirlik ve Sosyal Sorumluluk Raporlamasındaki Gelişmeler (Tümleşik Raporlama), *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 47, 291-308.

